

Ус Ю.О.

викладач кафедри
цивільно-правових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПРАВА ВЛАСНОСТІ НА МАЙНО, НАБУТЕ ПІД ЧАС ШЛЮБУ АБО БЕЗ РЕЄСТРАЦІЇ ШЛЮБУ

Питання права власності наразі гостро стоїть перед суспільством. Тому кожен, хто є власником або вважає себе власником – намагається його захистити. За визначенням ч. 2 ст. 3 Сімейного кодексу України, сім'ю складають особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом, мають взаємні права та обов'язки. Подружжя вважається сім'єю і тоді, коли дружина та чоловік у зв'язку з навчанням, роботою, лікуванням, необхідністю догляду за батьками, дітьми та з інших поважних причин не проживають спільно.

Реєстрація у органі державної реєстрації актів цивільного стану сімейного союзу жінки та чоловіка є початком шлюбу (ч. 1 ст. 21 Сімейного кодексу України). Відповідно кінцевою датою існування шлюбу є складання актового запису про розірвання шлюбу органом державної реєстрації актів цивільного стану (ч. 1 ст. 114 Сімейного кодексу України) або після набрання рішенням про розірвання шлюбу законної сили (ч. 1 ст. 114 Сімейного кодексу України).

Відповідно до ст. 60 Сімейного кодексу України, вважається, що кожна річ, набута за час шлюбу, крім речей індивідуального користування, є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя. Майно, набуте подружжям за час шлюбу, належить дружині та чоловікові на праві спільної сумісної власності незалежно від того, що один з них не мав з поважної причини (навчання, ведення домашнього господарства, догляд за дітьми, хвороба тощо) самостійного заробітку (доходу). При цьому всі виключення з даного правила визначені у ст. 57 Сімейного кодексу України. Якщо при офіційній реєстрації шлюбу органами реєстрації актів цивільного стану більш-менш все зрозуміло – можна чітко визначити період шлюбу, співвіднести із датою придбання майна та законодавством, що визначає випадки коли майно є особистою приватною власністю, то проживання жінки та чоловіка без реєстрації шлюбу створює необхідність додаткових дій для визнання набутого у такому шлюбі майна.

Проживання однією сім'єю жінки та чоловіка без шлюбу не є підставою для виникнення у них прав та обов'язків подружжя – зазначено у ч. 2 ст. 21 Сімейного кодексу України. При цьому, якщо жінка та чоловік проживають однією сім'єю, але не перебувають у шлюбі між собою або в будь-якому іншому шлюбі, майно, набуте ними за час спільного проживання, належить їм

на праві спільної сумісної власності, якщо інше не встановлено письмовим договором між ними (ч. 1 ст. 74 Сімейного кодексу України).

А також на майно, що є об'єктом права спільної сумісної власності жінки та чоловіка, які не перебувають у шлюбі між собою або в будь-якому іншому шлюбі, поширюються положення глави 8 Сімейного кодексу України.

На папері записано добре проте у реальному житті необхідно встановити факт спільного проживання, а вже потім визнавати право власності на майно, що було придбано під час проживання жінки та чоловіка без реєстрації шлюбу.

Однак, на мій погляд, і для осіб, що перебувають у шлюбі і для осіб, що проживають спільно без реєстрації шлюбу існує три головні проблемні питання, які виникають при поділі майна.

По-перше. Придбання майна під час зареєстрованого шлюбу або під час проживання жінки та чоловіка без реєстрації шлюбу автоматично не означає, що майно ділиться навпіл.

Починаючи з 2015 року Верховний Суд України почав активно вказувати на те, що для визначення режиму спільної сумісної власності не достатньо наявності лише одного факту - моменту придбання даного майна в період шлюбу. Так, згідно з правовою позицією, висловленою Верховним Судом України у справі № 6-612цс15 від 01 липня 2015 року, підстави набуття права спільної сумісної власності подружжя (тобто перелік юридичних фактів, які є підставами виникнення права спільної власності на майно подружжя) визначені в статті 60 СК України. За змістом цієї норми приналежність майна до спільної сумісної власності подружжя визначається не тільки фактом придбання його за час шлюбу, але і спільністю участі подружжя засобами або працею в придбанні майна.

Також хочу звернути увагу на п. 23 постанови Пленуму Верховного Суду України «Про практику застосування судами законодавства при розгляді справ про право на шлюб, розірвання шлюбу, визнання його недійсним та поділ спільного майна подружжя» від 21 грудня 2007 № 11 говорить, про те, що розглядаючи спори між подружжям про майно, яке діє в даний час, необхідно встановлювати обсяг спільно нажитого майна, наявного на час припинення спільного ведення господарства, з'ясувати джерело і час його придбання.

Таким чином, для визнання майна спільною сумісною власністю подружжя, не достатньо лише наявності факту придбання такого майна під час зареєстрованого шлюбу або під час проживання жінки та чоловіка без реєстрації шлюбу. Також необхідно доводити те, що другий з подружжя брав участь в придбанні такого майна грошима або своєю працею. І, звичайно, необхідно доводити мету такого придбання.

Друге проблемне питання – продаж рухомого майна, зокрема автомобілів. Частиною 3 ст. 65 Сімейного кодексу України, передбачено, що для укладення одним із подружжя договорів, які потребують нотаріального посвідчення і (або) державної реєстрації, а також договорів стосовно цінного

майна, згода другого з подружжя має бути подана письмово. Згода на укладення договору, який потребує нотаріального посвідчення і (або) державної реєстрації, має бути нотаріально засвідчена. І якщо нотаріуси при укладанні договорів купівлі-продажу майна вимагають надання письмової згоди другим із подружжя, то при укладанні угод у регіональних сервісних центрах (колишніх МРЕО) такі згоди не вимагаються. Внаслідок чого другий з подружжя і гадки не має про те, що авто, яке придбавалось шляхом отримання, а потім і погашення кредиту – давно продано, ані грошей, ані автомобіля другий з подружжя при поділі майна не отримає. При цьому, вважається, що при укладенні договорів одним із подружжя – він діє за згодою другого з подружжя. Дружина, чоловік має право на звернення до суду з позовом про визнання договору недійсним як такого, що укладений другим із подружжя без її, його згоди, якщо цей договір виходить за межі дрібного побутового (ч. 2 ст. 65 Сімейного кодексу України). Досить довгий час була поширеною практика визнання таких угод недійсними. Потім набула поширення практика стягнення половини вартості автомобіля. І на тепер висновком Верховного Суду у складі Об'єднаної палати у справі № 127/7027/15-ц вартість проданого автомобіля буде визначатись як ринкова вартість подібного за своїми якостями (технічними характеристиками) майна на час розгляду справи.

Тобто, навіть при відсутності згоди другого з подружжя, можливо буде стягнути більш-менш справедливу сатисфакцію за припинення права спільної сумісної власності.

Третє проблемне питання – це застосування позовної давності до вимог про поділ спільного сумісного майна. Частиною 2 ст. 72 Сімейного кодексу України передбачено, що до вимоги про поділ майна, заявленої після розірвання шлюбу, застосовується позовна давність у три роки.

При цьому, п. 15 Постанови Пленуму Верховного Суду України від 21.12.2007 року № 11 «Про практику застосування судами законодавства при розгляді справ про право на шлюб, розірвання шлюбу, визнання його недійсним та поділ спільного майна подружжя», початок позовної давності для вимоги про поділ спільного майна подружжя, шлюб якого розірвано, обчислюється не з дати постанови державного органу РАЦС (статті 106, 107 СК) чи з дати набрання рішенням суду законної сили (статті 109, 110 СК), а від дня, коли один із співвласників дізнався або міг дізнатися про порушення свого права власності (ч. 2 ст. 72 СК).

Аналогічний відлік початку перебігу строків позовної давності визначений і ст. 71 Сімейного кодексу України. Таким чином, постає питання: коли ж починає спливати строк позовної давності?

Касаційний цивільний суд Верховного Суду в постанові від 28.02.2018 року по справі № 647/1683/15-ц зазначає, що сам факт не звернення до суду із позовом про розподіл майна подружжя не є підставою, з якою закон пов'язує (визначає) припинення права власності на спільну сумісну власність. У вказаній справі після розірвання шлюбу сторонами пройшло десь 4 роки. Тобто,

щоб довести, наприклад, вплив строку позовної давності треба мати такі докази, які суд прийме до уваги у разі вирішення застосувати строки позовної давності.

Таким чином, незважаючи на те чи офіційно оформлений шлюб, чи чоловік і дружина проживають однією сім'єю без шлюбу проблемні питання, що виникають при поділі спільно нажитого майна – майже ідентичні. Зметою зменшення кількості судових спорів при поділі спільно нажитого майна пропонується поширювати правову грамотність серед населення, зокрема, перед вступом у шлюб.

1. Сімейний кодекс України Відомості Верховної Ради України URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>

2. Цивільний кодекс України Відомості Верховної Ради України URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

3. Дзера О.В. Цивільне право України. *Загальна частина*: підручник Київ: Юрінком Інтер. 2010. 976 с.

4. Поліщук Л. Форми права власності за законодавством України. *Віче*. 2011. № 1С. 13-16.

5. Юровська Г.В. Проблемні питання застосування Сімейного кодексу України у судовій Практиці. *Право України*. 2013. № 10. С. 45-52.

Аксютіна А. В.
старший викладач кафедри
цивільно-правових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПРОДЮСЕР ЯК СУБ'ЄКТ НАДАННЯ КУЛЬТУРНИХ ПОСЛУГ

Останнім часом процес створення літературно-художніх творів відбувається авторами у тісній співпраці із продюсерами, які здійснюють організаційні, маркетингові, фінансові функції щодо створення та використання результату творчої діяльності. З метою удосконалення термінологічного апарату цивільного законодавства, а також усунення протиріч між поняттями, які використовуються в сфері інтелектуальної власності, існує нагальна необхідність визначити і дослідити такий термін як «продюсер». Так, в понятійний апарат цивільного права введено лише одне поняття «продюсер фільму» - під яким розуміється фізична або юридична особа, яка організує та фінансує створення аудіовізуального твору [1], або яка бере на себе ініціативу і відповідальність за фінансування, виробництво та розповсюдження фільму [2].

Як відомо, слово «продюсер» - англійського походження (від лат. «ство-